

VBNA
Vereniging voor
Bestuurskunde van de
Nederlandse Antillen
en Aruba

***Bestuurskundige reflecties op ontwikkelingen
in de Nederlandse Antillen in de periode 2003 –
2004***

Het kabinet Godett in historisch perspectief

Het faillissement van de ivoren torens en de
dreigende bestorming

Van representatieve democratie naar participatie

Drs. Miguel Goede

Prijs: Naf 25,-

Lidmaatschap

U kunt lid worden van de VBNA als u:

- Bestuurskunde heeft gestudeerd
- Als u bedrijfskunde heeft gestudeerd en belangstelling heeft voor de overheid
- Als u een HBO of academische opleiding heeft gevolgd en werkzaam bent of bent geweest voor de overheid

VBNA is er ook voor studenten van de UNA met belangstelling voor de overheid en politiek. Minimumleeftijd is echter 21 jaar. Contributie bedraagt 120,- NAF per jaar. Studentenkorting: 50%.

U kunt zich aanmelden door het aanmeldingsformulier op te sturen in een voldoende gefrankeerde envelop of te mailen naar:
mgoede@attglobal.net

Website

Voor meer informatie: bezoek onze website!

<http://vbna.netfirms.com>

Aanmeldingsformulier

Naam

Adres

Telefoon

E-mail

Handtekening

VBNA

Universiteit van de Nederlandse Antillen
Jan Noorduynweg 111
Willemstad, Curacao N.A.

Tel.: (599.9) 561-6853
Email: mgoede@attglobal.net

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	6
Het kabinet Godett in historisch perspectief	7
Het faillissement van de ivoren torens en de dreigende bestorming	14
Van representatieve democratie naar participatie	19

Inleiding

De Nederlandse Antillen maakt een zeer turbulente periode door. Het is daarom jammer dat er weinig wordt geanalyseerd en gepubliceerd. Daarom heb ik het afgelopen jaar enkele gedachten op papier gezet om op deze wijze een bijdrage te leveren het debat op de Nederlandse Antillen.

Drs. Miguel Goede

Drs. Miguel Goede is wetenschappelijk medewerker bestuurskunde en politicologie aan de Sociaal Economische Faculteit van de Nederlandse Antillen, voorzitter van de Vereniging Bestuurskunde van de Nederlandse Antillen en Aruba en tevens partner bij Goede Consultants.

1. Het kabinet Godett in historisch perspectief

Naar de voltooiing van de emancipatie

Inleiding

De beëdiging van mevrouw Mirna Godett tot de vierde vrouwelijke minister-president van de Antillen en het wangedrag van een kleine groep Antilliaanse jongeren in Nederland hebben in 2003 erg veel aandacht getrokken. De materie roept onherroepelijk verwijzingen op naar het werk van in 2003 overleden Antilliaanse socioloog prof. dr. Rene Römer. Met name de titel van zijn in 1974 geschreven essay: "Naar de voltooiing van de emancipatie". Het onderhavige artikel is dan ook een klein eerbetoon aan hem.

De *probleemstelling* van dit artikel is: Hoe is het kabinet Godett I historische te verklaren?

Analyse

Om het kabinet Godett te verklaren moeten wij een reis door de tijd ondernemen. Het begin is het resultaat van de in mei 2003 gehouden eilandsraadverkiezingen. De inzet van de verkiezingen was de voortzetting van het sinds 1993 ingezette tweesporenbeleid: saneren van de overheidsfinanciën en flexibiliseren en liberaliseren van de economie. Het derde spoor, het sociaal flankerend beleid, is nooit goed uit de verf gekomen. Dit beleid is gevoerd door de kabinetten Pourier II, Römer II, Pourier III, en Ys, zeg maar de PAR periode. Met andere woorden het kabinet Godett mag geïnterpreteerd worden als een afwijzing van de kiezer van de PAR lijn (Schrils in Allen, e.a. 2003).

Om dit te begrijpen moeten wij nog verder terug in de tijd. De PAR ontstaat in 1993 als uitvloeisel van het gehouden referendum op Curaçao naar de gewenste toekomstige staatkundige structuur van het eiland. Alle toen bestaande politieke partijen, inclusief de FOL, waren voorstander van de optie *status aparte* voor Curaçao (optie B). Een groep

burgers organiseerden zich om de bestaande structuur van de Antillen in essentie te houden (optie A) te propageren. Optie A won met een overweldigende meerderheid. Deze groep burgers ging zich, voor de kort daarna te houden verkiezing, organiseren in de nieuwe politieke organisatie PAR, die een zeer groot mandaat kreeg van de kiezer om orde op zaken te stellen in het land: "*ruim op de boel*". Met andere woorden de traditionele politiek werd afgewezen (Schrils in Allen e.a., 2003).

Deze afwijzing is het gevolg van de onvrede van de kiezer hoe de economische (wereld) crisis van de jaren tachtig tot nu toe werd opgepakt door de traditionele politiek. Deze crisis diende zich aan in de vorm van vertrek van de Shell, de instorting van het kooptoerisme uit Venezuela en de sterke terugval in de inkomsten van de *off shore* door veranderingen in internationale verdragen (Schrils in Allen e.a., 2003).

Vanaf de komst van de olie-industrie in 1916 (van Soest, 1977) heeft het eiland een voor de regio fantastische economie opgebouwd. Om het belang hiervan te begrijpen moeten wij terug naar het begin. Curaçao werd in 1499 ontdekt door de Spanjaarden en kwam in 1634 in Nederlandse handen. De West Indische Compagnie bedreef van 1648 tot en 1790 slavenhandel. Dit heeft de basis gelegd voor de maatschappelijke verhoudingen op Curaçao die tot de dag van vandaag duidelijk terug te herkennen is (Hoetink 1987, 1989), ondanks de vele emigranten die zich met de komst van de Shell hebben gevestigd: een elite en een zwarte massa aan de onderkant. Na 1790 droeg de WIC de zaak over aan de Nederlandse staat. Het ging economisch slecht. De elite ging zich richten op de handel. De economie bleef slecht. Dit leidde tot de afschaffing van de slavernij in 1863. Dat is dit jaar precies 141 jaar geleden. De slaven waren aan hun lot overgelaten, ondersteund door de Rooms Katholieke kerk, die in 1842 ging onderwijzen, en wel in het Papiamentu, door de zusters van Roosendal en de

fraters van Tilburg (Smeulders, 1987; Römer, 1995, 1997). Velen verlieten na de emancipatie het eiland om in de regio werk te zoeken. In 1916 gaat de raffinaderij (de Shell) zich vestigen op Curaçao om Venezolaanse olie te bewerken en start een ongekennde economische ontwikkeling en is er ruim voldoende werk op het eiland en kunnen zij die het eiland hebben verlaten terugkeren (Gibbes e.a., 1999; Allen e.a. 2003).

In 1937 krijgt het eiland beperkt kiesrecht en in 1948 algemeen kiesrecht (Cijntje e.a., 1991). Volgens Van der Horst (2002) grijpt de oude elite dit aan om via politieke partijen zelfbestuur te eisen en op deze manier hun positie ten opzichte van de nieuwe Shell elite te bestendigen. Dit leidt tot de Statuut regeling die in 1954 het daglicht ziet. Vanaf dat moment gaat het emancipatieproces (van de ex-slaven) zich voortzetten via de partijpolitiek.

De resultaten blijven achter bij de steeds toenemende verwachtingen van de bevolking. In de jaren zestig gaat de Shell rationaliseren en loopt de werkgelegenheid voor onder anderen de zwarte massa terug. Dit leidt tot de onlusten van 30 mei 1969 en ontstaat, onder leiding van Wilson Godett (de vader van), die de traditionele partijen verwijt onvoldoende op te komen voor de zwarte arbeider. Na de onlusten stichtte hij en anderen de FOL. De FOL wint de verkiezingen maar wordt in de coalities geaccommodeerd en dreigt zelfs te verdwijnen, terwijl de traditionele partijen de dienst blijven uit maken, samen met de MAN die zich losmaakt van de FOL, tot en met 1993, het jaar van het referendum (Reinders, 1993).

Met de opkomst van de PAR blijft de FOL opkomen voor de mensen aan de onderkant die door de saneringsmaatregelen het hardst getroffen worden, ook wanneer zij deel uitmaken van het kabinet Pourier III, waar ze uit worden gezet. 31% van de gezinnen heeft een maand inkomen van minder dan Naf 1.500. 41% moet het doen met minder dan Naf. 2.000 per maand. 80% van de mensen heeft Papiamentu als moedertaal en

beheerst het Nederlands minder (Modus, juli 2003). De meeste deskundigen zijn van mening dat dit een van de oorzaken is van het lage rendement van het onderwijs. Een deel van deze kansarmen raakt verzeild in de criminaliteit (onder andere bolletjesslikken) en/of vertrekt naar de Nederlandse steden (onder andere Tilburg).

Bij de afgelopen twee verkiezingen sluit de PAR de FOL reeds in de campagne uit, op grond van de vermeende corruptiepraktijken van partijexponenten. Verder rekent de PAR op de 'steun' van Nederland in de vorm van begrotingssteun, om op die manier de kiezers concrete resultaten te laten zien voor de gebrachte offers. In 1999 en 2000 is éénderde van de ambtenaren ontslagen, zijn vele diensten verzelfstandigd en zijn vele sociale voorzieningen afgebouwd om de economie te flexibiliseren. De Nederlandse politiek laat de PAR in de kou staan (Tromp, 2001). Hierdoor wordt de FOL de grootste partij na de verkiezingen. Met andere woorden het kabinet Godett is de voorlopige laatste stap van de kansarmen in het streven naar emancipatie, nu ze het gevoel hebben door de politieke elites in de steek te zijn gelaten. Of zoals Godett het zegt: *"Solo el pueblo, salva el pueblo"* (Alleen het volk, redt het volk).

Door de stellingname van de PAR is de weg naar de ideale coalitie: een coalitie tussen PAR en FOL afgesneden. Dit zou een coalitie zijn die behalve voor een balans tussen financieel en economische agenda enerzijds en sociale aspecten anderzijds zou zorgen, ook kan rekenen op de steun van de onderkant van de samenleving op weg naar de verdere voltooiing van de emancipatie. Het is nu wachten tot alle partijen, inclusief Nederland, deze som ook oplossen en tot hetzelfde antwoord komen.

Het door de ideale coalitie te voeren beleid, met als doel voltooiing van de emancipatie, dient zich te concentreren op de volgende punten:

Verdere sanering van de overheidsfinanciën,
economische herstel en
onderwijsinnovaties.

Om dit te bereiken moet het, dit jaar vijftig jaar oude, statuut worden aangepast. Er zijn drie opties: Een *status aparte* voor Curaçao, gelijk aan die Aruba vanaf 1986 kent. Curaçao als provincie van Nederland (*ultraperifeer gebied*). Of de onafhankelijkheid van de eilanden. Gezien de omvang van de problemen beschouw ik het derde alternatief op korte termijn als geen optie. Wat de overige twee opties betreft is het een kwestie van berekenen van de consequenties en het afwegen van de voor- en de nadelen. Bij deze afweging moeten de bestuurskundige en politicologische aspecten niet vergeten worden.

De conclusie

Het is in bovengenoemde dynamische en complexe context dat men de Godett's moet plaatsen. Zij komen rechtstreeks uit die onderkant die minstens dertig jaar wacht op de volgende stap in het emancipatieproces en nu eindelijk de steun hebben om deze zelf te nemen. Ze zullen daarbij veel steun en medewerking nodig hebben van onder andere Den Haag, maar ook de andere politieke partijen in de Nederlandse Antillen.

Geraadpleegde literatuur

- Allen, R., C. Heijes, V. Marcha, Emcipatie & Acceptatie; Curaçao en Curacaoënaar; Beeldvorming en identiteit honderdveertig jaar na slavernij, Uitgeverij SWP, Amsterdam 2003
- Central Bureau of Statistics, Fourth Population and Housing Census Netherlands Antilles 2002, Volume 1, Willemstad, Augustus 2002
- Cijntje, G., A. Nicatia, F. Quirindongo Stemmen ok, maar op wie? Eburon, Delft, 1991
- de Volkskrant & J.M. Meulenhoff, Het fenomeen Fortuyn, de Volkskrant Meulenhof, 2002
- Economic Outlook 2003, Curaçao 2003
- Gibbes, F., N. Römer-Kenepa, M. Scriwnek, De bewoners van Curaçao, vijf eeuwen lief en leed 1499 - 1999, Stichting Curacao 1499 -1999, 1999
- Hoetink, H., Het patroon van de oude Curaçaose samenleving, S. Emmering, Amsterdam, 1987
- Hoetink, H., Creoolse cultuur, in: Cultuur in beweging: Creolisering en Afro-Caribische cultuur, Bureau Studium Generale Rotterdam, Erasmus Universiteit Rotterdam, 1989
- Horst, H. van der, Nederland; de vaderlandse geschiedenis van de prehistorie tot nu, Prometheus, Amsterdam 2002
- Hooftman, J., Jan Pronk: oudminister van Ontwikkelingssamenwerking over Bush, Al Qaeda en armoede: De enige optie is duurzame ontwikkeling, in Amigoe Napa, 19 oktober 2002
- Marcha, M., en P. Verweel, De cultuur van angst: Paradoxale ketenen van angst en zwijgen op Curacao, Uitgeverij SWP, Amsterdam, 2003
- Marcha, V., Sociale cohesie en multiculturaliteit op Curacao, Oratie, Utrecht 26 mei 2003
- Marcha, V. en P. Verweel, De waarheid van Curaçao, Uitgeverij SWP, Amsterdam, 2000
- Meulens, O., Wortels in het verleden, doornen in het heden, in A. Hoogenboom en L. Rogier, Rêspèt: 61 essays

over criminaliteit op Curaçao en St. Maarten, Universiteit van de Nederlandse Antillen, 1999

Paula, A., From objective to subjective social barriers: A historic-philosophical analysis of certain negative attitudes among the negroid population of Curaçao, De Curaçaseo Courant N.V., Curaçao, 1972

Reinders, A., Politieke geschiedenis van Nederlandse Antillen en Aruba 1950 - 1993, Walburg pers, Zutphen, 1993

Marcha, V., Sociale cohesie en multiculturaliteit op Curaçao, Oratie, Utrecht 26 mei 2003

Römer, A., Bida Religioso na Korsou den Siglo XX; 75 ana Parokia di Santa Familia, Curaçao 1995

Römer, A., Korsou den Siglo XX; Desaroyo di un pueblo of tragedia?, Curaçao juni 1997

Römer, R., De Curaçaseo samenleving, Amigoe N.V., Curaçao 1998

Römer, R., Naar de voltooiing van de emancipatie; Beschouwingen naar aanleiding van het verschijnsel 30 mei, Van Dorp, Curaçao, 1974

Rupert, L., Roots of our Future; A commercial History of Curaçao, 1999

Schrils, J., Een democratie in gevaar; Een verslag van de situatie op Curaçao tot 1987, Van Gorcum, Assen/ Maastricht, 1990

Smeulders, T., Papiamentu en onderwijs, veranderingen in beeld en betekenis van de volkstaal op Curaçao, Sneldruk, Enschede, 1987

De sociaal-economische situatie in de Nederlandse Antillen, in: Modus Statistisch Magazine, Jaargang 5 Nummer 1, Juli 2003

Soest, van J., Olie als water; De Curacaose economie in de eerste helft van de twintigste eeuw, Walburg Pers, Zutphen, 1977

Tromp, E., The Netherlands Antilles After six years of adjustment efforts with the IMF, Willemstad, Curaçao, 12 december 2001

2 Het faillissement van de ivoren torens en de dreigende bestorming

Inleiding

Op 25 juli 2003 ziet het rapport van de zogenaamde "Schuldencommissie" het daglicht. Het is getiteld "Naar gezonde overheidsfinanciën". In het rapport worden een tiental aanbevelingen gedaan om de overheidsfinanciën te saneren:

1. Bevriezing reële primaire uitgaven gedurende 2004-2008.
2. Additionele maatregelen van in totaal NAF 106 miljoen gedurende 2004-2008.
3. Instelling van een Monitoringskamer voor bewaking uitvoering programma en wettelijk verankerde normen in beleidskader.
4. Herfinanciering vervallende obligaties (e.a.) door uitgifte belastingvrije obligaties in Na (5%) en US\$ (4%).
5. Continuering structurele hervormingen van de economie en in het overheidsapparaat.
6. Eliminering (2.5%) rente MJP-leningen via herfinanciering door Nederland.
7. Omzetting huidige MJP Euro-schuld in NAF of US\$ om wisselkoersrisico te elimineren.
8. Instelling risicofonds met onbestede ontwikkelingsgelden.
9. Kwijtschelding MJP-schuld na bereiken begrotingsevenwicht.
10. Geen 'cherry picking' maar integrale uitvoering.

Het rapport is niet alleen de opvolger van het rapport van de "Drie wijze mannen", dat in 1999 is verschenen, maar is ook een herhaling van zetten.

De *probleemstelling* luidt: Wat zijn de overeenkomsten en verschillen tussen het rapport van Schuldencommissie en de het rapport van de "Drie wijze mannen"? Is deze vorm van beleidsontwikkeling geen ondermijning van het politieke

primaat?

In de uitwerking van de probleemstelling wordt er stelling genomen met name ten aanzien van het gevolgde beleidsproces.

Een uitwerking en analyse

De Schuldencommissie is opnieuw een primair financiële exercitie, ondanks dat er in het rapport melding wordt gemaakt van het feit dat de armsten het hardst getroffen zullen worden door de maatregelen. Ook ten aanzien van de economie is het rapport ook dit keer oppervlakkig. Met andere woorden het rapport verzwakt verder het drie sporenbeleid: saneren van de overheidsfinanciën; stimuleren van de economie; en het sociaal vangnet. Aan de implementatie besteedt het rapport, met uitzondering van de vermelding van de instelling van een Monitoringskamer, geen aandacht.

Het rapport is opnieuw een poging om *top-down* vanuit met name de Centrale Bank het overheidsbeleid te beïnvloeden. Het nadeel hiervan is dat het beleid geen sponsorschap en draagvlak heeft. Getuige de uitspraken van het Vereniging Bedrijfsleven Curaçao en de vakbonden. Dit heeft gevolgen voor de (niet) implementatie van het beleid.

De bestuurskunde geeft als empirische en praktische richtlijn dat alle beleid sponsorschap en draagvlak moet hebben. Het is echter een paradox dat de 'bottom-up' benadering, vanwege de hiërarchische en gesegmenteerde kenmerken van de Curaçaose samenleving, toch uitkomt op de centralistische benadering. Maar dit is geen rechtvaardiging om een participatieve benadering a-priori over te slaan, integendeel.

De opstellers van het rapport staan, net als in 1999, op integrale uitvoering. De bestuurskunde heeft empirisch aangetoond dat beleid nooit integraal wordt uitgevoerd, omdat ook de uitvoering onderhevig is aan maatschappelijke

krachten. Het beleidsproces is incrementeel (Bovens e.a. 2001).

Verder is het rapport van de commissie een uiting van inertie van beleid: Het recept heeft gefaald en daarom moet de kuur herhaald worden. De vraag of de diagnose en voorgeschreven therapie verkeerd is, wordt niet gesteld. Zo gaat men er vanuit dat Nederland een rol zal vervullen en een bijdrage zal leveren, terwijl de afgelopen 9 jaar hebben uitgewezen dat dit niet het geval is.

Net als in 1999 is weer gekozen voor een commissie van drie personen. Naast de president van de Centrale Bank zijn er, het Hoofd van de Directie Financiën en één van de directeuren van de grootste commerciële banken op het land. Het secretariaat wordt gevoerd door medewerkers van de Centrale Bank.

Deze samenstelling is zeer strategisch wanneer blijkt dat de overheid aangewezen is op het wegzetten van schatkistpapier bij (lokale) beleggers. Hierdoor kan de grootste commerciële bank van het land de implementatie van het rapport afdwingen. Hierdoor neemt die bank de rol die het IMF de afgelopen jaren heeft gespeeld over. Hierdoor blijft de overheid onder druk van (financiële) instellingen beleid implementeren, waardoor de overheid geen tijd en ruimte krijgt om een beleid te ontwikkelen. Het gevaar is dat er weer een ondoordacht en onsamenhangend beleid gevoerd zal worden, die primair uitgaat van financiële parameters, met als mogelijk gevolg de verdere verslechtering van de sociale situatie op het eiland.

De wijze waarop het proces is ingezet leidt ertoe dat de commissie c.q. de Centrale Bank te veel op de stoel van de beleidsontwikkelaars en –bepalers gaat zitten. Met andere woorden het primaat van de politiek wordt ondermijnd. Immers, het is de politiek die het beleid moet bepalen en daarvoor verantwoording moet afleggen aan het parlement en rechtstreeks aan de kiezer. Zij wordt hierbij bijgestaan

door haar ambtelijke organisatie. Door de constructie van de commissie wordt het ambtelijk apparaat (lees: de Directie Financiën) buiten spel geplaatst.

Soortgelijke constructies zijn ook de Stichting Implementatie Privatisering (StIP), die de aansturing van de overheid N.V.'s voor haar rekening neemt, en de zogenaamde 'Kolaborativa', waarin leiders van het bedrijfsleven, de vakbonden en de politiek, afspraken proberen te maken ten aanzien van het economische beleid.

De StIP is oorspronkelijk opgericht om de overheid N.V.'s te privatiseren. In dit kader zijn alle aandelen van alle overheid N.V.'s bij de stichting ondergebracht. De StIP vertoont wat in de bestuurskunde aangeduid wordt met 'goal displacement'. De StIP gaat, om het voortbestaan te garanderen en om haar invloed te vergroten, haar doelstellingen wijzigen. Zij doet dat onder het mom van deskundigheid (meritocratie). Het aansturen van overheid N.V.'s is dermate complex dat het niet aan politici en het ambtelijk apparaat overgelaten kan worden. Met andere woorden: de overheid N.V.'s worden onttrokken aan democratische controle c.q. het primaat van de politiek wordt uitgehold.

Een dergelijk verhaal geldt ook voor de Kolaborativa. De vakbonden laten zich te veel in de watten leggen door de glamour van 'corporate life'. De vakbonden dreigen te vervreemden van de arbeiders en de werklozen. Een uiting hiervan is dat de vakbonden onvoldoende investeringen in onderwijs en scholing afdwingen bij de 'corporations'. Hierdoor werken ze mee aan het creëren van banen waarvoor hun achterban niet is opgeleid, met als gevolg dat er arbeidskrachten geïmporteerd zullen moeten worden en hun achterban verder zal degraderen in eigen land en genoodzaakt zal zijn het eiland te verlaten richting Nederland of zich te begeven in de illegaliteit.

De overheid is in deze situatie beland vanaf eind jaren tachtig toen zij door vrijwillige ontslagrondes overtollig gekwalificeerd personeel deed afvloeien en op grote schaal

beleid liet ontwikkelen door accountants, vermomd als consultants. Naarmate de middelen om deze clubs in te huren opdroogden, is de plek ingenomen door bovengenoemde constructies. Het gevolg is dat de infrastructuur om integraal beleid te ontwikkelen totaal verwoest is en instanties als StIP, Kolaborativa en anderen deze niet zullen kunnen invullen. Dit is, uiteraard naast andere factoren, tevens een verklaring voor het zeer arme overheidsbeleid van de afgelopen tien jaar.

Conclusie

De conclusie van deze analyse is dat steeds meer zaken door de elites wordt onttrokken aan de democratische controle mechanismen. Dit is wat Pim Fortuyn aanduidde met "achterkamertjes politiek" (de Volkskrant Meulenhof, 2001) en Hugo Chavez met "oliearchie". Zowel het Nederlandse als het Venezolaanse en het geval Georgië laten zien dat de massa op den duur deze politiek van de elites zal afstraffen. Hopelijk zal het op de Antillen niet zo ver komen en zal er een autocorrectie optreden. De wijze waarop de kiezer in mei 2003 heeft gestemd wordt door de heren in de ivoren torens nog niet als afwijzing van het op deze wijze ontwikkelde beleid geïnterpreteerd.

Geraadpleegde literatuur

Bovens, M., P. 't Hart, M. van Twist., U. Rosenthal, Openbaar bestuur: beleid, organisatie en politiek, Kluwer, Alphen aan den Rijn, 2001

De Volkskrant & J.M. Meulenhoff, Het fenomeen Fortuyn, de Volkskrant Meulenhof, 2002

Regeerakkoord eilandgebied, Welinsali, juni 2003

Rapport van de commissie nationaal herstelplan, Tromp, E., G. Wawoe en I. de Windt RA, juni 1999

Schuld of Toekomst, Rapport van de tripartite Commissie Schuldproblematiek Nederlandse Antillen en Aruba, 1996

Schuldencommissie, Op weg naar gezonde overheidsfinanciën, juli 2003

www.privatizationcur.com

www.vishonkorsou.org

4. Van representatieve democratie naar participatie

Inleiding

Democratie is meer dan periodieke verkiezingen om de twee, vier of vijf jaar. Democratie is: "the rule of the people". Gangbaar is de definitie van president Lincoln: "*Government of the people, by the people, for the people.*" Als men toetst wat wij thans vaak democratie noemen aan de definitie van Lincoln, dan komen wij inderdaad niet verder dan: "*rule of the people*". Misschien ook "*for the people*", maar niet "*by the people*". Wij hebben democratie gemaakt tot een karikatuur. De representatieve democratie was een constructie omdat niet iedereen rechtstreeks mee kon doen aan het besluitvormingsproces binnen een staat. Dit was niet mogelijk vanwege twee beperkingen: het te grote aantal burgers en de achterstand in kennis en informatie bij vele burgers. Vanuit deze beperkingen is de representatieve democratie ontwikkeld. De omstandigheden zijn nu drastisch veranderd. Nu is het technisch mogelijk om de burger meer te betrekken bij het besluitvormingsproces. De norm gesteld door Lincoln kan nu meer benaderd worden, als men dat zou willen. Maar in de afgelopen veertig jaar is te weinig veranderd wat betreft verdere invulling c.q. uitbouw van de democratie. Wereldwijd is de positie van politieke partijen en de politieke elite onder druk. Dit is ook het geval op de Nederlandse Antillen en op Curaçao. In dit schrijven wordt uitgegaan van de volgende *probleemstelling*:

Politieke partijen zijn, ook in de Nederlandse Antillen, dinosaurussen die bedreigd worden met uitsterving.

In de nu volgende analyse wordt de probleemstelling nader uitgewerkt.

Een uitwerking en analyse

De veranderingen

De volgende reeks van gebeurtenissen illustreert dat veel is veranderd in de wereld. In de Verenigde Staten heeft

president Bush in 2000 met een minimaal verschil de verkiezingen gewonnen. De staat Florida heeft de verkiezingen beslist. En het is te danken aan de opstelling van de Democratische partij en de kiezers dat het niet gekomen is tot een crisis in de Verenigde Staten.

Op Aruba is het voor het eerst dat één partij (de MEP) de absolute meerderheid krijgt in de verkiezingen (2001) en alleen kan regeren, zonder coalitie.

In Argentinië kan in 2002 geen enkele president het lang volhouden. Ze worden door de burgers middels protesten verjaagd.

In Venezuela krijgt president Chavez in democratische verkiezingen (als pleger van een mislukte staatsgreep) een overweldigende meerderheid. Maar kan hij zich in 2002 tot en met 2004 alleen nog handhaven door de steun van de bevolking op straat, die het opneemt tegen de andere massa die zijn ontslag eist. Dit is selectief te volgen via de media, die in handen is van de oppositie.

In Brazilië ziet men in 2002 de overwinning van president Lula die wil regeren voor het volk en met het volk.

In 2002 in Nederland ziet men, na acht jaar nooit eerder getoonde samenwerking tussen socialisten en liberalen (Paars I en II), de onvoorstelbare politieke moord van Pim Fortuyn en de even onvoorstelbare opkomst en neergang van Lijst Pim Fortuyn (LPF). Dit in een steeds verder integrerend Europa waar steeds meer macht zich verplaatst naar Brussel, de hoofdstad van de Europese Unie.

De Verenigde Staten verdrijven in 2002 de Taliban van de macht in Afghanistan om de westerse democratie te introduceren.

De Verenigde Staten en Groot Brittanië verdrijven in 2003 Saddam Hussein, tegen de wil van de Verenigde Naties, om westerse democratie in te voeren.

Dit zijn allemaal illustraties dat wij niet te maken hebben met een Antilliaans fenomeen, niet eens een 'global' fenomeen, maar een fenomeen van de mensheid. De mensheid is toe aan verdere democratisering.

Volgens Drucker (1985, 1986, 1992) en anderen ontwikkeld de mensheid zich van een piramidale organisatie naar een netwerkorganisatie van de productie. Dit vergt ook een andere vorm van democratie dan de huidige hiërarchische representatieve partij democratie. Er is behoefte aan meer participatieve democratie.

De systeem benadering van David Easton

Easton (Bovens, 2001; Van de Gevel, 1997) ziet politieke partijen als de belangrijkste constructies van de samenleving om de agenda van de overheid te bepalen (via verkiezingen). Als politieke partijen daarin falen, gaat de samenleving op zoek naar alternatieven. In het gunstigste geval is dat via alternatieve partijen of door buitenparlementaire acties.

Nu is de samenleving de afgelopen veertig jaar, met name de afgelopen tien jaren erg veranderd door onder andere de technologie, in het bijzonder de informatie en telecommunicatie technologie (het internet en de GSM telefonie). Dit heeft met name extra vaart gegeven aan de globalisering (Drucker 1985, 1986, 1992). Dit heeft een aantal discussies aangewakkerd. Technisch wordt directe democratie (referenda) mogelijk. Technisch kunnen landgenoten in het buitenland deelnemen aan verkiezingen in het land van herkomst. Met andere woorden, waarom mogen Antillianen in Nederland niet stemmen bij verkiezingen op de eilanden? Lokale issues hebben internationale implicaties en vice versa. Dit allemaal in een setting waarin mensen steeds beter geïnformeerd en opgeleid zijn.

Politieke partijen

De politieke partijen dienen hun programma te vertalen in beleid. Beleid dient de volgende opbouw te hebben. De huidige situatie moet beschreven en geanalyseerd zijn. Vervolgens moet de gewenste situatie geschetst worden. Daarna moeten de projecten en acties, die door uitvoering,

zullen leiden tot de toekomstige situatie beschreven worden. Dit inclusief het ontwikkelen van een meetinstrumentarium, bestaande uit onder andere prestatie-indicatoren.

Bijvoorbeeld moet de werkloosheid periodiek gemeten worden (Bovens 2001, van Gevel 1997).

Over politieke partijen en het stemgedrag van kiezers bestaan een aantal mythes. Zo zou de partij de kiezer met een rationeel programma benaderen en zou de kiezer rationeel kiezen voor een bepaalde partij. De werkelijkheid is dat de kiezer niet rationeel stemt. Verder is er de mythe dat politieke partijen democratische organisaties zijn. De werkelijkheid is dat slechts een klein deel van de bevolking lid is van een partij en dat partijen worden bestuurd door een partij elite, die vaak verweven is met de economische elite die door sponsoring veel invloed heeft verworven binnen de partij. De partij dient deze economische belangen, desnoods ten koste van het algemeen belang (Hertz, 2003).

Bovengenoemde discrepantie tussen mythe en werkelijkheid maken de politieke partij een bedreigde soort. Er is een onderstroom in de samenleving die meer reële participatie (directe democratie) eist. Politieke partijen zullen deze eis moeten inwilligen of ze zullen verdwijnen.

Politieke partijen op Curaçao

De politiek is op Curaçao erg gefragmenteerd (R. Römer, 1998; A. Römer, 1995, 1998; Gibbes e.a., 1999). Op een bevolking van 130.000 inwoners nemen tussen de acht en de veertien politieke partijen deel aan de verkiezingen. De partijen hebben een beperkt aantal leden en worden geleid door een politieke elite, verweven met de economische elite. De partijen worden door het bedrijfsleven gesponsord en door accountants, advocaten en consultants gesteund, ook met advies, door gebrek aan eigen wetenschappelijke bureaus. Na de verkiezingen worden de banden vertaald in betaalde opdrachten. Ook etniciteit en de buurt (barrio) speelt een rol (R. Römer, 1974; Witteveen, 2002). De politieke programma's zijn arm en ontbreken onder andere een financiële paragraaf (Goede & Camelia in Cijntje e.a.,

2003).

Er is een tekort aan goede bestuurders. Van de aanwezigen zijn de meeste in het buitenland, met name Nederland, opgeleid en passen buitenlandse oplossingen toe die vaak niet werken op Curaçao (2020, 1997; Marcha, 2003).

De partijen halen informatie uit de media die ruim verlegenwoordigd is. Ook worden door onafhankelijken en de partij zelf surveys gehouden over de positie van de partij en ook over relevante issues die spelen binnen de samenleving. Andere bronnen zijn de publicaties het Centraal Bureau voor Statistiek, de Centrale Bank en informatie en adviezen van top ambtenaren. Het gebruik van internet om informatie te vergaren in het kader van beleidsontwikkeling en te communiceren met kiezer is groeiende.

De ontwikkeling van de representatieve democratie vangt aan in 1937 met de introductie van het censuskiesrecht. In 1948 wordt het algemeen kiesrecht geïntroduceerd. De tweede stoot is de intrede van zelfbestuur in 1954, door de ondertekening van het Statuut. De derde stoot richting meer democratie kwam in mei 1969 met de sociale onrusten. De zwarte arbeider eiste verbetering van de positie. De nieuwe partijen FOL en MAN kwamen op (Cijntje, 1991). De vierde golf van democratisering was in 1993. Alle traditionele partijen werden afgestraft voor het niet oplossen van de economische crisis die in de jaren tachtig was aangevangen. De PAR en de C-93 ontstaan. De laatste is voorstander van het verlenen aan Curaçao van de status van provincie van Nederland.

2003 zou wel de vijfde schok kunnen zijn. De condities hiervoor wordt gevormd door: de slechte economische situatie; de slechte sociale condities; het falend overheidsbeleid; de corruptieschandalen met name in de

overheid NV's en -stichtingen. (Dit is de oogst van het beleid van de afgelopen tien jaar onder druk van Nederland, het IMF en het IDB.) Het klimaat wordt verder gevormd door de Nederlandse houding die zich steeds minder coöperatief opstelt. De Nederlandse ministers zijn niet goed geïnformeerd over de Antillen. In feite wordt Curaçao en de Nederlandse Antillen geregeerd door Haagse ambtenaren die niet democratisch zijn verkozen.

Het voorbeeld van Pim Fortuyn (de Volkskrant, 2002) om zich af te zetten tegen de traditionele partijen. En het voorbeeld van president Chavez die de 'partidocratie' (de macht van de partij elite) in Venezuela tracht te ontmantelen. Dit draagt allemaal bij tot een klimaat voor radicale democratische veranderingen.

Conclusies

Er doen zich twee alternatieven voor: nieuwe politieke bewegingen die dagelijks de kiezers benaderen via de televisie en radio of een zogenaamde 'Vishon Korsou' plan dat een alternatief is dat buiten de politiek om is ontwikkeld.

Wat is de kans dat er veranderingen zullen optreden? De kans is heel groot omdat de dinosaurussen zich niet hebben aangepast. Het valt echter te betwijfelen dat de alternatieve bewegingen een langdurige en structurele oplossing zijn. Het zal waarschijnlijk een sterk signaal afgeven dat door de hele politiek zal worden opgepakt. Het signaal is: meer directe participatie voor de burgers en besturen samen met de burgers. Hierbij kan digitale technologie een belangrijke rol gaan vervullen. In deze context is verbetering van het onderwijs van groot belang.

In de toekomst zullen uitvoerende zaken steeds dichterbij de burger geplaatst worden. Burgers zullen zich op het laagste niveau organiseren om deze taken uit te voeren.

Regionale en internationale afspraken gaan een steeds belangrijker rol spelen.

De nationale overheid blijft slechts een coördinator.

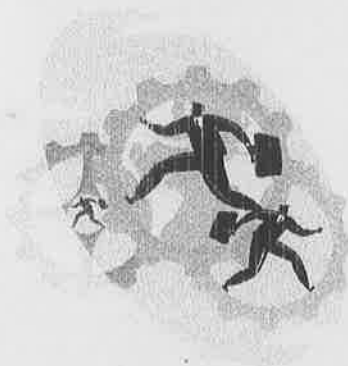
Dit zal een gestaag maar geleidelijk proces zijn. Het is met name afhankelijk van de opleiding en vorming van de burger. Tegen deze achtergrond is de staking van de scholieren, voor beter onderwijs, in september 2003 een duidelijk voorteken. Een ander duidelijk teken is da op zaterdag 14 februari 2004 gehouden mars tegen corruptie, intimidatie en rasisme.

Geraadpleegde literatuur

- 2020: Creating our Caribbean Future, Arthur Andersen Business Consulting, 1997
- Bovens, M., P. 't Hart, M. van Twist, U. Rosenthal., Openbaar bestuur: beleid, organisatie en politiek, Kluwer, Alphen aan den Rijn, 2001
- Cijntje, G., e.a. Karpus: Direkshon di elekshon 2003, SEF UNA & Sentro Mr. Dr. Moises Frumencio da Costa Gomez, Willemstad, 2003
- de Volkskrant & J.M. Meulenhoff, Het fenomeen Fortuyn, de Volkskrant Meulenhoff, 2002
- Drucker, P., Innovation and entrepreneurialship, Harper & Row, New York, 1985
- Drucker, P., Innovatie en ondernemerschap, Veen, Utrecht/Antwerpen, 1986
- Drucker, P., Managing for the future, Butterworth-Heinemann Ltd, Oxford, 1992
- Gevel van de, A. & H. van Goor, Bestuur & systeem: Een inleiding in de bestuurskunde, Stenfert Kroese, Leiden, 1997
- Gibbes, F., N. Römer-Kenepa, M. Scriwnek, De bewoners van Curaçao, vijf eeuwen lief en leed 1499 - 1999, Stichting Curacao 1499 -1999, 1999
- Hertz, N., De stille overname; De globalisering en het eind van de democratie, Pandora Pockets, 2003
- Marcha, V. & P. Verweel, De cultuur van angst: Paradoxe ketenen van angst en zwijgen op Curaçao, Uitgeverij SWP, Amsterdam, 2003

- Paula, A., From objective to subjective social barriers: A historic-philosophical analysis of certain negative attitudes among the negroid population of Curaçao, De Curaçaosche Courant N.V., Curaçao, 1972
- Reinders, A., Politieke geschiedenis van Nederlandse Antillen en Aruba 1950 - 1993, Walburg pers, Zutphen, 1993
- Römer, A., Bida Religioso na Korsou den Siglo XX; 75 ana Parokia di Santa Familia, Curaçao 1995
- Römer, R., Naar de voltooiing van de emancipatie; Beschouwingen naar aanleiding van het verschijnsel 30 mei, Van Dorp, Curaçao, 1974
- Römer, A., Korsou den Siglo XX; Desaroyo di un pueblo of tragedia?, Curaçao juni 1997
- Römer, R., De Curaçaose samenleving voor en na 30 mei 1969, Dovale Associates, Curaçao, 1995
- Römer, R., De Curaçaose samenleving, Amigoe N.V., Curaçao 1998
- Schrils, J., Een democratie in gevaar; Een verslag van de situatie op Curaçao tot 1987, Van Gorcum, Assen/ Maastricht, 1990
- Bergh, van den, R., Curaçao in de praktijk, economische notities, 27 actuele onderwerpen, Curaçao, 1991
- Witteveen, I., Organisashon di bario, kondishon pa un desaroyo social, 21 juni 2002

Waar staat de VBNA voor?

VBNA heeft als doel het bevorderen van het toepassen van bestuurskundige kennis in het openbaar bestuur op de Nederlandse Antillen en Aruba.

De Nederlandse Antillen en Aruba zijn voor bestuurskundigen een droom en een nachtmerrie. Het is

een droom gezien de hoeveelheid van bestuurskundige vraagstukken die zich aandienen. Maar de

onmacht om onderzoek handen en voeten te geven of om adviezen uit te kunnen brengen of uitgevoerd te krijgen, maakt het soms tot een nachtmerrie.

De VBNA wil hierin verbetering brengen door regelmatig initiatieven te nemen op haar vakgebied.

